

Liet za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted to
the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETARCI

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. Under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prilepte-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (154)
je številka
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
steče naročnina. Prosi-
mo ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 153.

Chicago, Ill., 16. avgusta (August), 1910.

Leto (Vol.) V.

Štrajk premogarjev v državi Illinois.

Že peti mesec traja štrajk premogarjev v državi Illinois. Da danes še ni končana stavka s popolno zmago premogarjev, je zakrivil Lewis, predsednik U. M. W. of A. Mesto, da je nerodno posegel s svojim posredovalnim predlogom vmes, naj bi bil rekel lastnikom premogokopov, ko so se obrnili d njega: gospoda pojdite domov in naredite pogodbo s štrajkujočimi premogari, in stavka bi bila že danes končana. Lewis je dal s svojim posredovalnim predlogom korajžjo premogarskim baronom, štrajkujočim premogajem pa moralno brc.

Lewis je pač mislil, da se v Ameriki še danes lahko vleče organizirane delavce za nos kot pred desetimi ali dvajsetimi leti. Poskusil je, pa je spodletelo. Pred desetimi in več leti so bili zlati časi za izdajalske delavske vodje. Takrat ni bilo delavsko socialistično časopisje tako razvito kot danes. Delavskim vodjem, katerim je bil delavski blagor toliko na srečo kot kapitalistom, so lahko igrali dvojno ulogo, ker ni bilo nikogar, da bi jim potegnil krinko raz-obraz. Hlinili so se delavcem, kot prijatelji, s kapitalisti so pa igrali pod enim klobukom.

Ali ta čas je minol. To občuti sedaj tudi Lewis na izvanredni konvenciji U. M. W. of A. v Indianapolisu, kjer ga zastopniki organiziranih premogarjev perejo brez zažfe.

Ko odhaja ta članek v tisk, se vrši konvencija. Večina delegatov je zato, da Lewis odloži predsedništvo. Lewis zagovarja svoj posredovalni predlog in podpirajo ga njegovi ožji prijatelji, katerim je preskrbel službo pri premogarski uniji, tako spretno, kot bi se bili izšolali v kakšnem jezuitskem kolegiju. Naj se končno glasovanje o Lewisu izide na konvenciji, kakor hoče. Moralno poražen bo Lewis. S konvencije se bo vrnil z madežem, kakeršnega ne zbršiš nobeno glasovanje.

Naobratno bodo pa ostali ilinojski premogari na istem stališču, kot so stali na peorijski konferenci. In z njimi bodo simpatizirali in soglašali ne le vsi organizirani premogari, marveč tudi vsi organizirani delavci drugih strok.

Ilinojski premogari bodo zmagali vzlie intrigam Lewisa in grožnjam kapitalistov, ki trdijo, da bodo pričeli delati s skebi, če bodo premogari složni, kot so do danes.

Premogari zapamtite si: Bodite in ostanite složni, zmaga bo pa vaša.

Vaši bratje, ki že delajo v Illinoisu so pripravljeni dati 50 odstotkov za štrajkujoče brate.

Vzemite vsi, ki ste še na štrajku ta krasen izraz delavske solidarnosti na znanje in lagje vam bo vztrajati v boju za pravične zahteve do končne zmage.

IZVANREDNA KONVENCIJA PREMOGARJEV.

Spor med ilinojskimi premogari in mednarodnim predsednikom Lewisom je končno izval izvanredno konvencijo v Indianapolisu. Lewis, kateri na vse načine kljubuje ilinojski organizaciji, je hotel imeti konvencijo in zato jo je sklical.

Konvencija je otvorjena 11. avg. Navzočih je okrog 1000 delegatov, ki stojijo vsi kot en moč za peorijsko pogodbo. V glavnem gre zato, dali obvelja takozvani indianapolski kompromis, ktere-ga je izdelal Lewis za operatorji premoga ali pa peorijska lestvica, ki je bila sprejeta na državni konvenciji ilinojske organizacije v juniju. Kakor smo že poročali, je Lewis sklenil v Indianapolisu s

kralji premoga nekako pogodbo ali kompromis, na podlagi ktere-ga naj bi premogari v Illinoisu končali štrajk; ta kompromis je dal Lewis na splošno glasovanje, to-da premogari so z velikansko večino glasovali proti. Ilinojski premogari — kakor smo rekli — so skorio jednoglasno za peorijsko lestvico. Ako le dobe večino delegatov na svojo stran na konvenciji, bo to pomenilo, ne le, da je indianapolski kompromis pokopan za vse večne čase, marveč da je tudi odklenalo Lewisu, kajti ilinojska organizacija odprto za-hteva, da se mu odvzame predse-dništvo.

Lewis je zadnje čase res več kot prijatelj z operatorji. Navzoč je bil skoro na vseh njihovih sejah v Chicago, in njegov načrt, porin-ti premogarijem "indianapolski mir", je bil "navdahnjen od operatorjev. Kralji premoga si že na glas šepetajo: "Držimo z Lewi-som, drugače bo slabo za nas." Ni čuda potem, da ga premogari v svojih resolucijah imenujejo iz-dajalec organizacije. Lewis je za-klet nasprotnik John Walkeru, predsedniku ilinojske organizaci-je in ostalim članom ilinojske ek-sekutive. Trdi namreč, da so Wal-ker, tajnik Me Donald in ostali "preveč socialistični". In s tem Lewis ugaja kapitalistom.

Med delegati na izvanredni konvenciji je veliko število socia-listov.

Nekaj operatorjev v Illinoisu, kateri so se že naveličali dolgega štrajka, se je izneverilo svojemu trustu in podpisali so peorijsko lestvico. Ti so John Dickerson Coal Co., Big Muddy Fuel Co. in druge družbe.

Po najnovejšem poročilu se je v Illinoisu vrnilo na delo 26.000 premogarjev, katerim so družbe pod-pisale peorijsko pogodbo. Na štrajku je pa še 40.000 premogar-jev.

Splošen pregled.

— Petrov čoln je res v hudem viharju. Zadnji ukaz Rima doka-zuje, da mu je vsako sredstvo do-brodošlo, da bi katoliška cerkev zopet dobila svoj ugled. Takozva-na sveta stolica je izdala ukaz, da morajo menihi kapucinskega reda zopet upeljati veljavna in ostra redovniška pravila.

Po teh pravilih ne sme kapuci-nee nositi klobuka, hoditi mora bos, oblačiti se mora v kuto iz ostrega sukna. Nadalje ne sme nositi perila, mora spati na dveh deskah, ki so pokrite z navadno odejo. Ne sme se umivati in ko-pati. Brada mu mora rasti po di-vje. Na vrhu glave mora biti obrit, izvemši venca las okoli glave.

Tako kpt v 16. stoletju naj bi kapucini hodili po svetu. Neupiti, umazani, polni nesnage, obraz pa naj bi pokrivala divja brada, ta-ki naj bi tavalji kapucinci po sve-tu, pridigali in kot reklamni si-romaki dokazovali vsem neumnim ljudem, da so oče, papež največji siromak na svetu, kardinali v Ri-mu pa taki revčki, da se niti en-krat v mesecu ne morejo najesti do siteda.

Tako komedijo hoče vpriporiti Rim v 20. stoletju vernikom, da bi blato kapucincev zakrilo udobno življenje višjih pismarjev in pi-smoukov.

Res žalosten pojav v razpadu katoliške cerkve.

— Na parniku Wilhelm der Grosse, je neki Jas J. Gallagher sreljal pred odhodom parnika iz nujorske luke na njujorskega žu-pana Gaynor-a. Gaynor je med današnjimi meščanskimi župani nekakšna izjema. Rekli bi lahko, da je najpoštenjši med njimi, v kolikor zamore biti meščanski žu-pan pravičen, ker mu kapitalisti vežejo roke. Gaynor se je še pre-

cej trudil, da bi korupcijo in "graft" iztrebil med mestnimi uradniki.

Gallagher je izjavil, da je radi tega streljal na župana, ker je žu-pan potrdil njegovo odslovlitev iz službe, ki jo je vršil kot stražnik dokov in pomola.

Naj bodo vzroki kakeršni hoče-jo, nikdar nima človek pravico vbiti družega. Na tisoče delavcev je bilo že odpuščenih zavoljo njih političnega prepričanja iz službe. Vendar se pa noben socialist ne pozabi tako daleč, da bi vbil svo-jega delodajaleca!

Zakaj? Vsak socialist vé, da je današ-nja človeška družba bolna, da se jo z ubijanjem posameznih oseb ne da ozdraviti.

Napadalec Gallagher, rodom Irece, je bil pa zvest pristaš repu-blikanske stranke. In ker je v vo-lilnih bitkah vlačil nezavezne vo-lilce na volišče, je mislil, da ima pravico do dosmrtno mestne služ-be, če tudi svojo službo zanemarja.

Za Gallagherja ne more noben socialist, sploh noben razsoden človek imeti simpatij. Napad je izvršil iz zgolj egoističnih namenov.

Ne vemo kaj o temu napadu izreče širokoustni Roosevelt? Mo-goče bo rekel, da Njujorčani ni-so vladati samih sebe, ako hoče ostati dosleden v svojih govoran-cah. V Egiptu je nekaj sličnega kvasil Egipčanom, ker je neki di-jak izvršil napad iz političnih vz-rokov.

Tako človek blamira samega sebe, če govori javno, pa ne ve kaj.

— Socializem marsira v Nem-čiji! V vitemberskem volilnem okraju Constat-Ludvigsburg je zmagal sodr. Keil z ogromno veči-no glasov. Dobil je 9000 glasov več kot narodnoliberalni kandidat. Sodr. Keil je dobil 18.705 glasov, narodnoliberalni 9528, kandidat kmečke stranke pa 4930 glasov.

Boržuzne stranke so vsled te zmage poparjene, ker do danes še ni v tem volilnem okraju zmagal socialist, ne da bi bil prišel v ožjo volitev.

— V Španiji so klerikalci po-besneli! Katoliški duhovniki pre-tijo in žugajo s krvavo revolucijo, ako vlada ne odneha s svojim protiklerikalnim programom in za po-koro vsi ministri ne "kušnejo" ponižno copato rimskemu papežu.

Neki Don Yaime, ki živi v Avs-triji in po katerega žilah se baje pretaka postopaska kraljevska kri karlistične vrste, ki je obenem tu-di katoliški pobožnjak, je nada klerikalcev v Španiji in "sv." očeta, v Rimu. Ta "kraljevski" le-nuh naj bi po mnenju klerikalcev in kat. duhovščine dvignil prapor vstaje v Španiji.

Katoliški duhovniki in klerikal-ci očitajo navadno socialistom, da so prekučni, ki hočejo v rekah krvi potopiti današnjo "dobro ka-pitalistično družbo", katero je sam ljubi Bog ustvaril. No, zdaj pa prihajajo klerikalci in katoliški duhovniki in grozijo španski vla-di s krvavo revolucijo, ako ne bo do še v prihodnje ministri osnažili čevlje histeričnim nunam, debelim frančiskanom in kapucinom.

Klerikalci in katoliški duhovni-ki se spremenijo čez noč iz krotkih jagnjet v rjoveče leve, ako je ko-rito v nevarnosti.

Ta pojav klerikalcev in katoliš-ke duhovščine v Španiji naj si za-pamti vsak slovenski delavec, da jim bo ložje zavezal jezik, ke-dar bodo prišli v ovčjih oblačilih svarit pred socialisti.

— Kedar ameriško boržuzno časopisje poroča o izkoriščanju, zaslužnjstvu ali tiramiji, takrat čitamo, da se enake stvari vršijo le v Rusiji. Redek slučaj je, da čit-

tamo o takih slučajih v Ameri-ki. Boržuzni časniki molčijo o ameriških razmerah, prikrivajo jih javnosti, dasi se prav nič ne ločijo od ruskih, kjer pridejo de-lavci v poštev.

Razmere v njujorskih tvornicah za sladkor so vprav take, kot bi bil New York v Rusiji, ne pa v ameriški republiki.

Delavci delajo v slabem zraku, v nezdravih delavnicah in v hudi vročini. Plača je pa mnogo nižja, kot je v navadi drugod pri delav-cih enake vrste. Nečloveški pri-ganjači jih pa sujejo in klofuta-je, sploh ravnaajo z njimi kot z živino.

Take razmere je bilo mogoče vstvariti, ker nimamo neodvisnih tvornic za sladkor. Vse je lastni-na trusta. Delavci, ki menja tvor-nico, pride iz dežja pod kap. Pre-haja v tlake, v sužnost ali pa na-robe. Trustu so najbolj všeč de-lavci, ki so še le stopili na ame-riška tla in ne poznajo ameriških razmer. Temnanj časa je kdo v Ameriki, tem lažje dobi delo v podjetjih trusta za sladkor. Radi tega delajo v teh tvornicah sko-raj sami Poljaki, siromašni delav-ci, ki so še le prišli v Ameriko in ne razumejo angleščine.

V takih razmerah so za kapita-liste cvetela nebеса, za delavce pa p . . . l.

Ali nekega dne so prišli socia-listi, večji nemškega in poljskega jezika. In pričeli so organizirati do kosti izkoriščane delavce v unijo. Bilo je težavno delo. Trust je imel kar celo vrsto špijonov, ki so vohunili okoli delavcev. In kdor je bil na sumu, da je unijec, je bil takoj na cesti. Po dolgotraj-nem in težavnem delu so pa vzlic špijonstvu ustanovili unijo za sladkorne delavce. Danes je uni-ja tu; pa nikdar jo ne bodo raz-dejali kapitalisti.

Takoj v začetku so poskusili ka-pitalisti s silo: s smodnikom in svinčenkami. Pet žrtev pokriva bojišče in pripoveduje glasno: Delavci morajo plačati vsako pri-dobitev s krvjo in življenjem. In vzlie temu pa stoji unija, močna in nepremagljiva postojanka pro-ti kapitalizmu. Delavci so jo ob-porodu krstili s svojo krvjo.

Ako bi unija bila škodljivka za delavce, bi jo delavcem priporo-čali vsi kapitalisti in drugi para-sitje, ki se senčijo v njih milosti. Ker pa unija koristi le delavcem, škodi pa kapitalistom, sovražijo kapitalisti vsakega delavca, ki razširja unijska načela med neor-ganiziranimi delavci.

Neumnost je, da poročajo kapita-listični časniki o tiranju v Ru-siji, dokler živimo v Ameriki v dobi kapitalističnega nasilstva.

O tiranju v Rusiji, poročajo la-hko delavski časniki, ki razkriva-jo odprto tudi nasilstvo v Ame-riki.

— V Nemčiji je "modrokrvni gospod" grof Schwerin Loewitz, ki je predsednik nemškemu držav-nemu zboru, na nekem shodu pri-poročal in sugestiral veteranom, ljudem, ki so tako "pametni" in otročji, da "špilajo soldate," da si imajo nekateri že sive lase, da je njih sveta dolžnost marširati proti socializmu, ker socializem že žuga pruskemu kraljevskemu tronu s poginomu.

Mi modrokrvnemu junckerju ne zamerimo! Rdeče morje v Nem-čiji raste, se širi in preti zastarelim institucijam s splošnim poplavo-m. Junckerji se lovijo za zadnjo bilko: apelirajo pač na ljudi, ki se ogrevajo še za "soldaške" igra-čice.

Pa tudi ta apel bo ostal glas vpiočega in osamljenega človeka na širnem in veličanstvenem oce-anu.

— Španski klerikalizem je do-bil v sedanjem ministerskem predsedniku smrtnega sovražni-

ka. Canalejas ima še nekaj rogu-ma in polaga proteste iz Vatika-na v koš. Za verske rede zahteva, da bo tudi zanje društveni in zbo-rovalni zakon pravomočen. Pri sodiščih hoče odstraniti versko prisego. Posedujoče sloje hoče ob-remiti z večjim dohodninskim in dedšnim davkom. Predložiti ho-če zakon za zavarovanje v sluča-ju bolezni, nezgode, invalidnosti in brezposelnosti za vse delavce: industrielnne in poljske. Obeta tu-di zakon za higijeno, delavsko po-godbo, za rokodelske vajence, konzumne in produktivne zadru-ge, posredovalnice za delo, delavs-ka stanovanja itd.

To je nekakšna revolucija od zgoraj v klerikalni Španiji. Ni čudo, da se klerikalci temu načr-tu upirajo z vso silo in da je celo papež segel vmes. Ako Canalejas izvede ta program, bodo lepi dno-vi za klerikalce proč v Aranjezu.

— Vsi čikaški kapitalistični čas-niki so prinesli pred kratkem vest o švindlu, o zdravljenju gluhih, slepih in nemih, katere je ozdra-vila "sv. Ana" v St. Anna, Ill. in v cerkvi "sv. Ane" na 38 trgu in California cesti, Chicago, Ill. Objavili so to vest, ne da bi pri-djali komentar. Svetovnih listov "Tribune" in "Inter Ocean" (ozi-

roma urednikov in lastnikov teh listov) ni bilo sram, da so čitatelji čitali ta "švindl" v taki obliki, kot v navadi čitajo vesti, ki so resnične. Posekali so celo rmeno Hearstovo časopisje, ki je o tem švindlu objavilo le kratko notico, mejtem ko je "Inter Ocean" pri-nesel kar dva predala. Mogoče je, da bo kasneje, kateri teh dveh velikih dnevnikov kritiziral ta švindl v člankih uredništva. Ve-čina ljudstva pa ne čita teh član-kov. Ugajajo ji bolj dnevne vesti, ki pričenjajo s kričecimi in veli-kimi napisi.

Mi nimamo nič proti temu, če je sveta Ana živila svetniško, do-klar je živila. Vsak človek lahko živi po svoje, da le drugim ljudem ne dela krivice.

— Ponosni rimski papež je le-tos že nekolikokrat zlezal pod klop. Na Nemškem je radikalno kapituliral. Potem je dobil zaradi svoje eneklike ros iz Nizozemske in tudi tu je šel v Kanoso. "Agen-za Stefani" objavlja o tem sle-dečo izjavo, ki je prava "greven-ga":

"Po nalogu kardinala državne-ga tajnika in v imenu svete stoli-ce je poslovođja Vatškana dne 6. t. m. poslal sem pismo, v kate-rem se prosi minister za zunanje zadeve, naj naznani njenemu veli-čanstvu, da je njegova svetost z žalostjo zvedela za napačno raz-laganje eneklike na Nizozems-kem. Boli ga že sama misel, da je tako razlaganje nekaterih besed v enikiliki napravilo neugoden vtisk na njeno veličanstvo. Nje-gova svetost zatrjuje, da se tiste besede ne nanašajo na kneze iz oranjske hiše ali na njene predni-ke ali na njene nekatoliške poda-nike." — Uboga njegova svetost!

— Le v Avstriji je klerikalizem seveda še predren. Razven du-najskega Nagla je še nekoliko avstrijskih škofov, med njimi tu-di mariiborski, objavilo enekliko v škofijskih listih. Radovedni pa smo, kaj bo na to dejal minister Stürgkh in državni zbor. Za se-daj je Avstrija res za Španijo.

— Pred durmi prenočišča za uboge je na Dunaju te dni umrl otrok v naročju svoje matere. Ma-ti in dete sta bila brez pristrežja. V velikem, bogatem mestu ni bi-lo prostora, da bi bila mogla prenočevati pod streho. Otrok je bil bolan, mati je bila z njim v vseh bolnišnicah, nikjer ni bilo prostora. Prosila je, da bi ju spre-jeli v azil, pa ni bilo prostora. V tistem času so drugi ljudje po dunajskih zabaviščih zapravljali

denar. stotake in tisočake. God-ba je igrala, pesalke so pesale, šampanjec se je zlivljal; tam pred azilom, v hladni noči je umiral otrok v naročju svoje matere. To je slika iz našega kulturnega, kr-ščanskega, kapitalističnega sveta, iz glavnega mesta civilizirane dr-žave s ponosnimi palačami, z raz-košnimi hoteli, s krasnimi cerkva-mi. Pravijo, da je Bog sam usta-novil to družbo in določil njen red! In ne čutijo, kako nesramno ponižujejo svojega boga, kako ga žalijo!

— Mednarodni tajnik delavskih strokovnih organizacij K. Leigen v Berlinu je pred kratkim izdal poročilo o stanju organizacij za leto 1908. V poročilu je navedenih 19 držav, ktere so pridružene mednarodni centrali. Poročilo o številu članov strokovnih organi-zacij po državah se glasi:

	skupaj: —	združeni v centrali:
Anglija . . .	2.406.746	700.937
Nemčija . . .	2.383.401	1.831.731
Zed. drž. . .	1.588.000	1.588.000
Italija . . .	546.650	337.092
Avstrija . . .	482.279	482.279
Francija . . .	715.576	294.918
Švedska . . .	219.000	169.776
Belgija . . .	147.058	106.521
Nizozemska .	128.845	36.893
Danska . . .	120.850	97.231
Švica . . .	113.800	67.348
Ogrska . . .	102.054	102.054
Norveška . . .	48.157	47.212
Španija . . .	44.912	44.912
Finska . . .	24.009	24.009
Bolgarska . .	12.933	2.447
Hrvatska . . .	4520	4520
Bosna . . .	3997	3117
Srbija . . .	3238	3238
Skupaj	9.096.025	5.944.262

Spet je doba počitnice — namreč za kapitaliste, ne za nas, delavce. O ne! Delavci se morajo tudi v največji vročini pariti v tvorni-cah in rudnikih, da bogati lopovi tem lažje tratijo čas na počitni-cah. Delavce ne sme počivati in obenem biti plačan. To je proti interesu profita. Morala profita je taka, da delavce ima še le te-daj počitnice, kadar ga — zagre-bejo v zemljo, ako poprej ne zgo-ri v rudniku ali v raztopljeni rudi.

SIOVENCJI V SYGAN, PA. IN OKOLICI POZOR.

Vsem, ki se hočejo vpisati v slov. soc. klub št. 19. naznanjam, da se vrše seje vsako tretjo ne-deljo v mesecu. Začetek je ob 2. uri popoldne.

Na delavski praznik (Labor day) dne 5. sept. priredi klub ve-liko veselico s shodom. Na shodu bo govoril sodr. Jože Zavertnik, st. iz Chicago. Vsopred priobčimo kasneje.

Za socializem
Louis Glazer, tajnik.

VSEM DELNIČARJEM JUGO- SLOVANSKE DELAVSKE TISKOVNE DRUŽBE.

Direktorij je sklenil na zadnji seji, da se pozovejo vsi delničarji, ki imajo delnice, da pošljejo svo-je delnice radi kontrole na uprav-ništvo "Proletarca". Istotako po-zivlje direktorij vse tiste, ki so morda plačali delnice, pa jih niso dobili, da pismeno obvestijo o tem upravništvu "Proletarca."

Ta razglas je veljaven za devet-deset dni od tistega dne, ko se je razglasil. Po 90 dneh se bodo raz-dale delnice B. vsem tistim, ki so plačali delnice in upoštevali ta razglas.

Po 90 dneh se bodo vse druge delnice preklicale neveljavnim. Veljavne bodo le delnice B.

Delničarji vpoštevajte ta raz-glas, da se kasneje ne bo nihče izgovarjal, da ni vedel za ta od-lok direktorija, če bo trpel škodo. Direktorij.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovenska delavska tiskovna družba
v Chicago, Ill.Naročnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za
pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.Optasi po dogovoru. Pri spremembi številke
je poleg novega naznaili tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by
South Slavic Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.Glasilo Slovenske socialistične
organizacije v Ameriki.Frank Podlipeec, President;
John Petrich, Secretary;
Frank Jancic, Treasurer.SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada,
\$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries
\$2 a year, \$1 for half year.

ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

2146 Blue Island ave. Chicago, Ill.

Delavska hranilnica in posojilnica v Ljubljani.

O delavski hranilnici in posojilnici v Ljubljani piše "Rd. Prapor."

"Razvoj socialno-demokratske stranke zahteva, da se njeni člani polagoma osamosvoje na vseh poljih in ostreje odvisnosti od nasprotnih strank in njihovih institucij. Marsikaj se je tudi že storilo pri nas v tem oziru. Razven strokovnih organizacij so si naši delavci ustanovili že lepo vrsto konsumnih društev, tudi nekaj produktivnih zadrug je že začelo delovati, v Gorici pa se je začetkom leta ustanovila prva Delavska hranilnica in posojilnica. Ta primer hočejo zdaj posnemati tudi ljubljanski delavci. Priprave, ki so trajale del časa, so sedaj toliko dozorele, da so se na zadnjem sestanku predložila in odobrila pravila, ki so sedaj vložene v registracijo. Zaved se imenuje "Delavska hranilnica in posojilnica", ter je osnovana na združni podlagi. Določilo se je, da znaša delež 100 kron, ki se lahko vplača naenkrat ali pa v obrokih. Prvi člani so se že oglasili in sedaj je naloga sodrugov v Ljubljani in na Kranjskem sploh, da razvijejo agitacijo za novi delavski zavod, ki bo delavstvu tem več koristil, čim bolj se bodo delavci sami udeleževali dela zanj. Dokler ni izvršena registracija pravih, sprejema člani po nalogu pripravljalnega odbora sodrug dr. Tomšič (pisarna odvetnika dr. Počka) Ljubljana, Stari trg. Tam se dobivajo tudi vsa pojasnila. Delavska hranilnica in posojilnica v Gorici, ki posluje še le nekoliko mesecev, je vendar že napredovala in se mora danes smatrati za jako resen zavod. To bodi v vzpodbudo sodrugom v Ljubljani in po drugih krajih. Nihče naj se ne plaši, ker bo to zavod ubogih delavcev; iz malega raste veliko in tudi uboge delavske kronice lahko dosti pomenijo, če se zbero. V lastnem zavodu bodo imeli delavci sami korist od svojih kron. V tujih zavodih podpirajo svoje nasprotnike, katerim nikdar ne priha na misel, da bi storili tudi kaj za delavske interese. Nasprotniki so izdali geslo "Svoji k svojim" in se strogo ravnajo po njem. Delavci! Posnemajte jih! Tudi za vas velja beseda: "Svoji k svojim!"

Iz navedene notie črpamo, da se je zadnjih deset let marsikaj spremenilo v organizaciji slov. socialistov v stari domovini. Pred 15. ali še 10. leti smo imeli onkraj velike luže že precej dobrih političnih agitatorjev. A redki so bili agitatorji za strokovno organizacijo, a še redkejši so bili sodrugi, ki so imeli talent uspešno voditi gospodarske organizacije, konzumne in produktivne zadruge. In to je bil menda glavni vzrok, da ni bilo mogoče ustanoviti gospodarskih organizacij, ki bi v zvezi s politično tvorile močno forto, ki bi bila branik proti kapitalizmu in s katere bi lagje nasakovali kapitalistične postojanke.

Danes je drugače. Socialisti v stari domovini imajo produktivne

in konzumne zadruge. Naravna posledica tega združništva je pa delavska posojilnica in hranilnica v Gorici in kasneje v Ljubljani. Kje naj iščejo delavski produktivni in konzumni zavodi kredita, ako ga potrebujejo? Mar v kapitalističnih denarnih zavodih? To bi bilo narobe? Kapitalistični denarni zavodi bi delavske produktivne in konzumne zadruge poglani ob prvi priliki v konkurz: bankrotirali bi jih.

Kapitalistom ni všeč, da se delavci že v mejah današnje družbe postavljajo kolikor mogoče na lastne noge. Kapitalisti vedo, da gospodarsko močni delavci tvorijo največjo nevarnost za kapitalistično družbo. Lahko je uničiti gospodarsko slabe ljudi, spreminiti jih v tope sužnje. Težak je pa boj z gospodarsko močnimi delavci. In to je vzrok, zakaj bi kapitalistični denarni zavodi vničili delavske produktivne in konzumne zadruge ob prvi priložnosti.

Marsikdo, ki bo čital te vrstice, bo dejal: Zdaj razumem. Delavci v stari domovini so naskočili kapitalizmu v njegovi domeni z istim orožjem kot ga kapitalizem rabi proti njim. Kar je pa mogoče v stari domovini, je izvedljivo tudi v Ameriki.

Le počasi! Delavci v stari domovini so pričeli tam, kjer je treba začeti v začetku: Ustanovili so najprvo produktivne in konzumne zadruge, kasneje pa še le svoje denarne zavode. Pa tudi v Ameriki je treba začeti tam, da ima gospodarska organizacija uspeh. V Ameriki so pogoji in razmere različne od razmer v stari domovini. V Ameriki je treba začeti še malo nižje; začeti je treba na kmetiji.

V Ameriki imamo še danes na stotisoče akrov neobdelane zemlje, ki je lastnina stric Sama ali pa železniških družb. Ves ta svet je še danes na prodaj za primeren nizko ceno in pod zelo ugodnimi kupnimi pogoji. Kdor se zna obrniti v Ameriki, mu ni treba kupovati sveta pri agentih skozi tretjo ali četrto roko, marveč ga dobi pri stric Samu, ali pa železniški družbi, kjer se ni treba bati, da bi ga kdo osleparil za lastninsko pravico.

Za ustanovitev kmetijske produktivne in konzumne zadruge ni treba drugega, da deset ali več družin pooblasti dva zaupnika, da na pristojnem mestu poizvesta, kje je svet na prodaj in kakšna mu je cena. Ako se te družine odločijo za nakup sveta, ni treba drugega, da zopet svoje zaupnike odposljuje na ogled. Če je vse v redu: nepretirana cena, blizo železnice, rodovitna zemlja, osigurana lastninska pravica, se sklene kupna pogodba.

V kmetijski produktivni in konzumni zadruzi ostane zemlja osebnost last vsakega posameznika. Vsaka družina lastuje toliko zemlje, kolikor jo je kupila. Skupna lastnina so le produktivna sredstva: stroji, mlekarne, shrambe za pridelke in skupno se postavlja na trg izdelke in kupuje potrebščine. S prvim se znižajo stroški za pridelovanje, z drugim se pa za pridelke stržijo večje cene, pri nakupovanju potrebnih se pa pride zopet do prihrankov.

Taka kmetijska produktivna in konzumna zadruga bi morala imeti svojo naselbino v krogu. V sredi naj bi bil prostor za šolo, zbirališče, dvorano, skupna gospodarska poslopja, okoli tega središča bi bile pa hiše zadrugarov. Za hišami zadrugarov naj bi se pa še le razprostiral svet zadrugarov v sekcijah od 20 do 100 akrov ali pa še več.

Zakaj se priporoča krog? Slovenski delavci ali kmet bi se ne prilagodil nikdar ameriškemu kmečkemu življenju. Slovence ni vajen, da bi pol ure ali pa še več hodil do svojega bližnjega sosedu. Taka pot je pa tudi zguba časa. Ako je naselbina sredi kroga v podobi starokrajske vasi: vsak zadrugar bi lastoval en ali dva akra zemlje, na katerem bi imel hišo, hlev za živino in perotnino, pa še dobro obdelan vrt za zelenjavo, bi proevitalo družabno življenje, prihranil bi še čas, ker bi pota iz središča vodila v podobi zvezde na polje, senožeči in gozde. To ni dovršen načrt o zadrugi

kmečki naselbini, marveč je le hitro na papir vržen obris, na podlagi, katerega bi se zvrševalo nadaljno delo.

Ta obris bi veljal le za majhno naselbino. Kaj pa če se priglasi tisoč ali več družin, bo vprašal marsikdo? Potem se ustanovi več takih zadrugnih krogov po dvaset ali več družin, ki so nanizani ob železniški progi ali v drugi smeri drug za drugim ali pa drug poleg drugega. Na sto milj v obkrogu bi bili naseljeni Slovenci, bili bi zopet kompakten narod, ki bi živeli kot v stari domovini in bati bi se ne bilo treba, da se Slovenci potujejo v Ameriki in postanejo topi in pohlveni sužnji ameriških kapitalistov. Cvetela bi obrt in kmetija v zadrugištvu, na ameriških tleh bi rastle krepak slovenski rod zdrav na duši in telesu.

Kak nepotreben kritičar, ki ve dno le k sebi drži roke kot leseni svetnik in cerkvi, bo rekel: To so sanje in ne gre!

Takim kritičarjem kličem v spomin finski narod v ameriški republik, pa versko sekto Duho-borec v Kanadi. Slednji so prišli revni kot cerkvena miš iz Rusije v Kanado. Kanadska vlada jim je dala zemljišča. Danes so tam krasne kmetije, kjer je bila pred kratkim še pušča. Vlada je dala dotične verske blaznike, ki so vsako leto šli v Adamovi obleki iskati Odrašenika, zapreti v blaznico. Drugi so uvideli, da se ne more živeti o verskem blazništvu, prišli so za zadrugo delo in danes je med Duho-borec blagostan za vse. Med njimi ni revežev in siromakov. Kanadska vlada pa hvali toliko v Rusiji preganjane Duho-borec kot najboljše ljudi, ki naj bodo drugim za vzgled v gospodarstvu.

Delavske produktivne industri- elne zadruge so pa danes med Slovence nemogoče v slovenskih naselbinah. Voditelji v takih podjetjih morajo biti v prvi vrsti popolnoma zmožni angleščine, dobri razpečevalci in kupovalci. Taki Slovenci, ki bi imeli vse te lastnosti, so pa danes še tako redki, v Ameriki, kot so bili redki organizatorji delavskih produktivnih in konzumnih društev med slovenskimi delavci v stari domovini pred 15. leti.

Ostalo bi torej le še zadrugo bančno podjetje. Ako bi se ustanovilo tako podjetje, bi moralo za danes omejiti svoj delokrog le na prodajo šifkart in pošiljanje denarja v starokrajske hranilnice; hranili bi denar v ameriški poštini hranilnici. Posel bi se torej skril le na šifkarte.

Vsled tega je najboljša, da pričemo tam, kot so pričeli delavci v stari domovini. Začetek za slovenske Američane pa mora biti v produktivni in konzumni kmetijski zadruzi, ako hočemo zadrugištvu razširiti med slov. am. delavci tako uspešno, da bodo slov. am. delavci tudi ob zadrugištvu imeli korist.

Želim pa, da se o tem načrtu oglasijo tudi drugi slov. delavci. Do danes sem čital nekaj podobnega le v "Glasilu" S. N. P. J. To dokazuje, da sedanji urednik ni kakšen frazar, marveč da se trudi pošteno, da bi masi slov. naroda v Ameriki zjasnil možnost, da bi se pričela že res brigati za samega sebe, ne pa poslušala sebičnejšev, ki jo z dovršeno meštarsko umetnostjo stržijo in odirajo sebi v korist.

Kasneje, ko se oglasijo še drugi, objavim daljšo in temeljito razpravo.

J. Z.

Dopisi.

Chicago, Ill.

Sodrug urednik!

Zadnji čas čitam v različnih časnikih, da bi bilo za slov. delavce najboljše, ako bi se naselili na farmah. Posebno "Glasilo" S. N. P. Jednote je prineslo o tem daljšo razpravo v članku "Noya in stara domovina." Urednik je v članku toplo priporočal slov. delavcem, da bi zasnivali veliko slovensko naselbino. Pričakoval sem, da se bodo rojaki oglasili na ta članek kar v največjem številu

v "Glasilu" ali pa v "Proletareu." Ne vem, zakaj so molčali? Mar radi tega, ker je urednik "Glasila" malo preje priobčil članek, da se je treba delavcu učiti iz knjig, ako hoče uspešno obdelavati farme? Mar, ker je pisal, da je treba najmanj \$1000, ako se hoče začeti z farmo?

Malo je slov. delavcev, ki bi premogli \$1000. Radi tega je treba razmišljati, kako bi se na drug način prišlo do slov. kmetijskih naselbin. Zasluge je danes v primeru z draginjo majhen. Kar si delavec prihrani, si odtrga od ust.

Vsled tega mislim, da bi bilo najbolje, če ustanovimo kmetijsko zadrugo. Po tej poti bi prišli najhitreje do cilja. Začeli bi lahko z majhnim kapitalom. Ustanoviti bi se morala v vsaki naselbini gospodarska zveza, društvo ali klub. Kjer je večja naselbina, naj bi se ustanovilo več takih društev ali klubov, ki bi meli od 15 do 20 članov. Vsak član naj bi vplačeval v obrokih ali nakrat vplačal \$300. Ves denar naj bi ležal toliko časa obrestonosno na banki, da bi vsakdo vplačal svoto \$300. To bi bilo \$4500—\$6000. S tem denarjem bi lahko kupili svet in stroje za obdelovanje. Sredi zemljišča bi imel vsak zadrugi hišico z majhnim vrtom za domačo potrebo. Delali bi skupno in prodajali bi skupno.

Kakšen neverjeten Tomaž bo rekel, to je nemogoče. Napratno pa trdim jaz, da je mogoče. N. pr. Kapitalisti se združijo in zgradijo tvornice. Delavci pa pridejo in delajo za nje. Tovarna vspeva, kapitalisti pa imajo dobiček, vzlic temu, da ne delajo.

Kapitalisti imajo tudi nekakšno zadrugo, razlika je le ta, da sami ne delajo, marveč delajo drugi zanje. Profit razdelijo med seboj, delo pa prepustijo drugim.

Ako taka zadruga vspeva, zakaj ne bi vspevala zadruga, v kateri zadrugi delajo. Mi bi založili denar, bi delali, pa tudi dobiček bi ostal nam.

Zopet kdo drugi bo ugovarjal, da nimamo zmožnih ljudi za tako podjetje. Tudi temu ugovarjam. Zmožnih ljudi še preveč, le v splošnem imamo premalo volje, pa tudi premalo sloge je še do danes med nami. Da zadruge lahko vspevajo, nam dokazujejo "Proletarec", "Glasilo" in podporne jednote. Jednote, "Proletarec" in "Glasilo" so ustanovili delavci in njih lastnina so. Navedel bi lahko še druge dokaze, da delavci lahko dosežejo vse, ako so složni.

Sploh je treba pa najprvo začeti. Ako se ob rojstvu pokažejo otročje bolezni, zginejo kmalu, ako se dela resno.

Vsak čitatelj, ki se zanima za stvar, naj piše o tem "Proletareu." Tako se zve, kdo se zanima za stvar. Pričnimo si dopisovati, stvar pride v tir in se razvija, da je nekega dne zrela za pozitivno delo.

Prepričan sem, če bodo rojaki uvideli, da vspeva zadruga kmetija, da se jih bo kmalu ustanovilo več.

Upam, da ta moj dopis ne bo ostal glas vpiljočega v pušavi. Radi tega apeliram na sodruge v Ameriki, da povedo javno svoje mnenje v listu.

Frank Podlipeec.

Eveleth, Minn.

Cenjeno uredništvo:—

Ne vem, če so rudarji v Minnesoti že vsi mrtvi, ali kaj je ž njimi, da se nič ne oglašajo z dopisi v našem preljubljenem listu "Proletarec". Vem, da je zelo veliko število Slovencev v raznih mestih Mesabe Reng-a in Vermilion posebno veliko število jih je na Chisholmu in Ely, a pi ne duha ne sluha o njih v Proletareu. Vem tudi, da ste utrjeni od trdega dela, kot sem jaz sam, vem, da imate težko, žaljavo roko in da je zelo neukretno za pero, a vendar si vzemite toliko priložnosti, da napišete par vrstic v naš list in da se vsaj pismenim potom pogovarjamo o naših mukah in trpljenju pod tem kapitalističnem sistemom Res, truden sem, a primoran sem prijeti za pero z mojo trdo in žaljavo roko, katero je ravno danes nametala deset motor kar in napisati ta dopis v naš list "Proletarec", kot pojasnilo vsem rudarjem v Minesoti in po širni Ameriki o naših volitvah za šolske di-

rektorje od dne 16. julija t. l. in kako se je izvršila.

Bilo je več listov na polju in razni kandidati so se potegovali za čast, da bi bili izvoljeni kot nadzorniki 39. šolskega distrikta. Jeden izmed listkov, ki je tudi zmagal, se je imenoval "Cityzen ticket". Ta takozvani "Cityzen ticket", je bil Steel Trust kompanijski listek. Tukajšnji kompaniji ni zadosti, da delavcem naredi hiše in pobira velike rente in jih ima objednem kot tičke v kletki, ampak oni morajo tudi kontrolirati šolo. Kako hočejo zmagati, so si mislili sami pri sebi? Najeli so razne agente, ki so raznašali njih listke po slovenskih stanovanjih in priporočali kompanijske kandidate. Žal, da so bili tukajšnji delavci tako nevedni, da so glasovali kompanijski listek in tako je kompanija zmagala. Nekteri slovenski delavci so celo pustili svoje opravilo ter šli od hiše do hiše slovenskih delavcev in raznašali kompanijske listke. Ne bom omenil vse v tem dopisu, omeniti hočem le jednega, kateri je zapustil svoje delo dne 16. julija in zvesto služil tukajšnji kompaniji. Tukajšnji zavedni delavci kritikujejo nad tem rojakom J. K., kateri je raznašal kompanijske listke. Ali dragi rojaki, to ni tako, človek mora biti pokoren svojim naprej postavljenim, saj vas še duhovnik tako učijo. Posebno pa tak človek; ki ima fino delo za kompanijo in malo bolj imenitno službo kakor jo ima rojak J. K. Tak človek mora storiti vse, kar mu kompanija ukaže, če hoče biti kdaj zveličan. Obenem ima pa imenitno delo, on je profesor "Švampor".

Veste rojaki, kaj je švampor? To je človek, kateri čisti konjsko stanovalje. Ali mu vi rojaki potem zamerite, ako je on tako divjal od hiše do hiše? Ne, ne smete mu zameriti, zameriti morate le onim slov. delavcem, v katerih stanovanje je raznašal kompanijske listke, da mu niso dali gnojnice po njegovih velikih plehah. Mnogo se je spilo šnopsa, ki ga je kupila kompanija delavcem in drugim, da so potem zanje glasovali. To se je lahko sprevidilo pri šolski ograji, pri vstopu k volitvi. Tam pri ograji so stali razni agentje, največ kompanijski, med kterimi je bilo tudi nekaj Slovencev, kateri so ponujali kompanijske listke. Da so se dobro počutili, se jih je lahko poznalo po rdečem nosu, nekteri so imeli rdeče nose, kot puran, seveda, to je provzročil šnops.

Zmaga je bila torej kompanijska in delavci so si ispleli še večji in močnejši bič suženjstva. Dragi mi delavci. Ti se mučiš kot grešna duša, preklinjaš nekoliko časa, ko ti pa nič ne pomaga, pa zopet pričneš moliti in tako se bodeš mučil naprej, dokler te ne položijo k večnemu počitku v mater zemljo, iz ktere si prišel. Ti poskušaj z različnimi sredstvi, da bi si olajšal breme meznega su-

ženstva, a do pravega spoznanja pa le ne prideš, da bi korakal po poti proti gori svobode. Pravo sredstvo za osvoboditev meznega suženstva je, organizacija, ekonomska in politična, katere geslo je: "delavci celega sveta, združite se. Dokler se pa ne združite v take organizacije, dokler ne boste volili vašo stranko pri deželnih, okrajnih in nacionalnih volitvah, je vse vaše preklinjanje in vsa vaša molitev zastoj in ne bode se prej rešili suženosti, kot kadar vas zagrebejo v zemljo ako ne zavzameste drugo pot, po kateri dospete do osvoboditve.

Organizacija, h kateri bi moral spadati vsak delavec, kateri služi z rokami ali možgani svoj kruh je: **socialistična stranka**, katere geslo je: delavci mora biti deležen vsega produkta, katerega on sam producira.

Pozdravljam vse zavedne delavce po širni Ameriki, tebi ljubljanski list pa obilo novih naročnikov!

Novi naročnik.

IZ STRANKE.

Medjugoslovanski začasni odbor je te dni razposlal slovenskim, hrvatskim in srbskim organizacijam glasovnice za volitve centralnega odbora Jugoslov. Socialistične Zveze. Bolgari še niso nominirali svojih kandidatov, ker se v ta namen chikaska organizacija še ni sporazumela z eksekutivno bolgarsko-makedonsko socialistično zvezo v Ameriki. Ker pa naš začasni izvrševalni odbor ne more več čakati z volitvami, se je sklenilo, da se na glasovanje samo petnajst kandidatov, t. j. slovenski, hrvatski in srbski; Bolgari pa lahko pozneje, kadar bodo pripravljeni, izvolijo svoje tri člane v glavno centralo.

Glasovanje je individualno, t. j. vsak sodrug dobi svojo glasovnico in glasuje izmed petih kandidatov samo za tri. Glasuje se po narodnosti. Slovenski sodrugi, ki so člani hrvatskih ali srbskih organizacij, naj glasujejo za slovenske kandidate.

Obenem gredo na glasovanje tudi pravila, resolucije in vsi ostali sklepi, katere je sprejel prvi kongres.

Zapisnik kongresa je zdaj pravilno urejen in ta teden prične izhajati v "Proletareu" in "Radnički Straži."

Od slovenske organizacije kandidirajo za centralni odbor Jugoslov. Socialistične Zveze sledeči sodrugi:

John Petrič,
Frank Petrič,
Frank Podlipeec,
Mike Kastrun,
Jos. Zavertnik st.

Listnica uredništva.

R. A. Yale, Kansas. Sporočili pozdrav. Zdravi! Le tako naprej!

SLOVINCI V SYGAN, PA., IN OKOLICI!
Dne 5. sept. (Labor Day)

priredi

Slov. Soc. Klub, št. 19
Veliko Veselico in Shod
Začetek točno ob dveh popoldne.

Na dnevnem redu je: Kapitalizem in delavci. Poročal bo sohr. Jože Zavertnik iz Chicago.

Na veselici bo svirala četvoroglasna česka godba z Bower Hill.

Vstopnina 25c za moške, dame so proste vstopnine.

Za vsestransko potrebo bo skrbel veselilni odbor.

Slovenci in Slovence prihitite na shod in veselico. Ne zamudite krasne prilike in pridite poslušat govornika delavca, ki vam bo v lahko umljivi besedi razložil, zakaj so delavci, da se otresejo kapitalističnega hlapčevstva. Povedal vam bo, kaj je kapitalizem in česar imajo pričakovati delavci od kapitalizma.

Socialistična okrajna organizacija
ZA OKRAJ COOK
priredi dne 21. avgusta t. l.

Tavniško Veselico (Picnic)
V ELLIOT PARKU, BLIZU CHICAGA.

Vožnja po železnici in vstopnica stane za odrasle 50c.
Vlaki bodo odhajali s postaje Randolph (Ill. Central Road) ob 9:30 in ob 12:00 opoldne. — Vračali se bodo vlaki zvečer od 6:30, 7:30 in 8:30.

NAJBOLJŠA KUHINJA!
Billiards, Pool Table, Prenočišča za potnike.
Jedi pripravljene po domače. Odprto po dnevi in po noči.

P. Perič, 1412 W. 18. St., Chicago, Ill.

Iz delavskega sveta.

— Železniški vslužbenci na železničnem Grand Trunk, so po štiri-najstrednjem štrajku sijajno zmagali. Štrajk je bil končan v torek dne 2. avgusta. Železniška družba je privolila v vse zahteve delavcev, povišala jim je plačo in priznala organizacijo. 3000 štrajkarjev je deležnih poboljška.

— Konvencija Western Federation of Miners je končana zadnjo sredo. Pravila zveze so zdaj skoro popolnoma preutvorjena. Dosedanji organizacijski distrikti so odpravljeni in člani izvrševalnega odbora ne bodo več zastopani po distriktih. Odslej bodo izključno samo rudarske lokalne unije, ne bo več posebnih unijskih strojniki, kovače, topilničarje in ostale delavce na površju okrog rudnikov; charterji teh unijskih imajo preklapati in njih člani morajo pristopiti k rudarskim lokalnim unijam.

— Po poročilu zveznega senata dokument št. 521, ki je rezultat posebne vladne preiskave v tvornicah Bethlehem Steel Co. v Bethlehemu, Pa., je bilo meseca januarja t. l. v omnjenih tvornicah zaposlenih 9184 delavcev. Iz med teh je delalo 2322 delavcev po 13 ur na dan in naslednji dne v tednu; 2233 delavcev pa šest dni v tednu po 12 ur na dan.

— Perice v Orange, N. J., so ustanovile svojo organizacijo. 300 delavcev je že pristopilo. Perice bodo zdaj zahtevale povišanje plače od \$1.25 na \$2 na dan in skrajšanje delavnika od 9 na osem ur.

— Drugi štrajk krojačev je že spet izbruhnil v New Yorku. V tristo tvornicah je ustavilo delo petnajst tisoč izdelovalcev sukenj, med katerimi je 6000 žensk. Štrajkarji zahtevajo povišanje plače in 53 urni tedenski delavnik.

— Dokler vidimo policaja na ulici, vojake v taboriščih, tvornice za izdelovanje kanonov in ostalega morilnega orodja, ječe, sirotišča, hiše za uboge; dokler vidimo, da ljudje umirajo lakote in vsled zločinov razmer v tvornicah, rudnikih; dokler vidimo, da ljudje iz človeške krvi kujejo zlato in dokler vidimo, da se ljudje klanjajo naslikanim, lesenim, kamenitim in kovinskim malikom — smo še vedno v dobi barbarizma. Nismo še v dobi civilizacije — prave civilizacije.

GLAD, NEVEDNOST, STRAH.

(Z ruskega.)

Narod ima tri sovražnike. Njegov prvi sovražnik je glad, drugi je nevednost, tretji strah.

Glad ga je potisnil na stopinjo živali, tržno in težko je njegovo breme, silni so udarci knute. Narod trpi oblit s krvjo in zaeno s solzami pije to kri.

Glad tira kmeta in delavca, moža in ženo, starce in deca na robni trg in prisili jih, da kriče: Kupite delavca! Mi prodajamo vse, kar imamo — telo, dušo in zavest!

Kupite poceni — mi vam bomo delali do skrajnosti; kopali se bomo v znoju; vrgli bomo jarem na svoj vrat . . . poljubovati vam hočemo noge . . . Kupite delavca! — poceni, poceni . . .

Ne zahtevamo dosti — samo malo kruha, da ne poginemo gladi; samo nekaj cap, da pokrijemo naga telesa.

Narod truže. In prihiteli so grabeži, bogati in mogočni ljudje. Vedno hite drug za drugim in kupujejo delavno silo in delavsko dušo . . .

Polni so zavodi, fabrike in rudniki. Stok in plak se razlega povsod. A mnogo jih je ostalo — ne kupljenih. Bogatini in mogočnejši so jih ostavili za rezervno, da lahko porečejo svojim sužnjem: "Pažite, drugače vzamemo druge na vaša mesta" samo da bodo bolj garali in da bodo bolj — občutljivi . . .

Za lačne — ni rešitve. Glad kliče na pomoč tifus, kolero, kugo in lačnim — odleže. In narod stoka in plaka . . .

Drugi sovražnik naroda je nevednost.

Bogatini imajo svoj pir. Mize se šibijo jestvin, potokoma teče vino. Svojim psom vržejo več kakor pa ljudem — sužnjem . . .

Njih obleke blišče zlata in dijamantov. Z oči jim sije zadovoljnost.

Njih otroci so zdravi, oblečeni, nasičeni.

Na tisoče delavcev pa dela celo življenje, da nabavijo otrokom bogatim lene igrače.

Po fabrikah se suši in počasi vene na tisoče delavskih otrok, revnih, bosih in lačnih.

Žene delavcev so deklet. Ne bi jim bilo treba delati, toda čim kupljen delavce, kupljena je tudi njegova žena, kupljeni so njegovi otroci.

Narod vse to vidi, pa si misli: Tako mora biti — on je gospodar, a jaz njegov podložnik — hlapec. Tako razmišlja in to veruje, ker je nezavezan.

Pridejo popje in mu govorijo: Mi vemo, da vaše veselje in kraljestvo je v nebesih, da zadnji bodo tam gori prvi. In zato, ker vam tako govorimo — vi nam plačajte jeden del svojega truda.

Narod posluša in veruje. Zvija se mu telo na poljanah in v rojih, v vročini in mrazu, v tvornicah se napaja s strupenim zrakom, kakor krt rije po bogataških njivah, samo da plača odmerjeni delež božjim služabnikom.

Narod dela vse to, ker je neveden in nezavezan.

Pridejo mogočni gospodarji sveta in mu rečejo: Mi te branimo pred tvojimi sovražniki, da zamoreš svobodno delati. Zato je tvoja dolžnost, da to plačaš. Svoje sinove nam pa moraš dati za vojno proti sovražnikom.

Narod veruje.

Kopljete v svoji krvi, da zamorete plačati davek in poslati svoje otroke v gotovo smrt.

Narod dela vse to, ker je neveden in nezavezan.

In vsi žive od žuljev njegovih rok, vsi sedijo na njegovem vratu — fabrikant in spahijski, pop in uradnik: vsi se redijo z njegovo krvjo.

Prezirajo ga, teptajo z nogami in zasramujejo ga z beračem.

A narod — to dobro in naivno dete — ne razume, ne ve, da vsi ti lenuhi, njegovi kupei, lastniki njegovega telesa in duše, so ljudje, proti katerim bi se moral boriti na življenju in smrt — ne ve, da je potrebno, uničiti gospodarje, izjednati bogastvo in uvesti popolno svobodo.

Narod stoka in trpi.

Tretji sovražnik naroda je strah.

Stati pred žarečim plavžem, iz katerega šviga plamen in milione isker, delati v mračnih rudnikih, kjer se lahko vsak čas zruši strop, kjer neprestano preti požar in smrtonosni plini — tega se delavski narod ne boji.

Ubijati in klati v vojni, izpostavljati samega sebe sovražnim kroglijam — njega ni strah.

Toda pod udarci svojega gospodarja, spahijske, fabrikanta in uradnika narod udano molči, tresoč se strahu.

Kradejo mu zemljo in prodajajo kot vsako stvar. Kapitalistična skladišča so polna hrane, a narod gladi in — molči.

Cela mesta in vasi trpijo, da jih tlači jeden sam človek. Tisoči se bojijo par ljudi; bojijo se, vstati proti njim in vzeti jim nazaj ukradeno zemljo; bojijo se, pogrnati trote z njihovimi razbojniškimi brlogovi in jih prisiliti, da povrnejo, kar so vjemali stoletja.

Narod molči in miruje kakor zakovan vsled strahu.

Na vislice, na morišča vodijo njegove sinove, ki so ljubili svoj narod in vzbujali v njem pogum in silo.

Narod stoji v gruči naokrog. Ali niti jedna roka se ne gane, da bi udarila na morilce in da bi se s svojimi sodruzi boril za svobodo, enakost in bratstvo.

Tri največje sovražnike ima narod: — glad, nevednost in strah.

Krava je navadno tepena, ako brene dotičnika, ki jo molze. Ravno tako tepejo delavca, ako brene kapitalista, kateri ga molze. Toda delavce zamore misliti s svojimi možgani, a krava ne misli nič. Zato bi moral delavec breniti tako, da bi se kapitalist, kateri ga molze, nikdar več ne dvignil s tal.

Prijatelj, ki si nasproten socializmu, ti praviš, da kar je bilo do

lizmu, ti praviš, da kar je bilo do bro za tvojega očeta, je dobro tudi zate. Hm! — potem je zate do ber tudi star lesen plug, hlače iz lanenega platna, stara lesena ključka na "škrp" itd. kajti to vse je bilo dobro za tvojega očeta in starega očeta. V kateri dobi pa živi?

Vsak, kdor nasprotuje socializmu, je ali velik nevednež, ali pa nedelavec, ki ne more producirati niti najmanjše stvari. V socialistični družbi dobi vsakdo polno družabno vrednost svojega produkta, kdor ga ne producira nič, mora glada umreti. Lenuharji vidijo torej v socializmu največje sovražnika. See the point?

V templih slavne ameriške justice se ne sme govoriti resnice! "San Francisco World" poroča, da je v tamošnjem mestu uprašal sodnik nekega prosilca za državljanski papir, kdo da izvoli gubernerja v Californiji, nakar da je prosilec odgovoril: "Železniška družba Southern Pacific." Vsled tega odgovora je sodnik odredel državljansko listino. In dotični prosilec je povedal čisto resnico.

Na sodbo neumnih ljudi, ne damo nič. Neumneži priznajo večasi svetnike za lumpe, naobratno pa lumpe za svetnike. Mi se torej ne vtikamo v to, če je Ana živila res kot svetnica. To je postranska zadeva za nas.

Ali nekaj drugega je važno. Katoliška cerkev, katere ne bodo premagale peklenška vrata, prihaja čimdalj bolj v stisko. V Španiji in na Portugalskem so proti nji, dasiravno ji je bilo še tam pred smrtjo Frančiška Ferrera postljano na ročicah.

Katoliška cerkev uvideva in spoznava to: pa po svoje. In ker spoznava in uvideva po svoje, da ugled cerkve propada, je naročila čudeže, kot naroči navadni človek srajco pri šivilji ali pa obleko pri krojaču.

Tisoč dolarjev proti nemu se lahko stavi, da pohabljeni in slepci sploh niso prosili, da bi "sv. Ana" zvršila kakšen čudež, ali da pravih pohablencev sploh ni bilo tam, ko so se vršili čudeži.

Storije o čudežih poznamo!

Nekoč je nekdo zaklical v Rimu: Mati božja me je ozdravila. Takoj je bila tam pušica v korist katoliški cerkvi. Kasneje se je pa dokazalo, da hromi človek tekom svojega življenja ni bil nikdar hrom. Nekaj ljudi se je zanimalo za stvar in razkrilo ta "švindel" v polni nagoti.

SLOVENC V CHICAGI, ILL. POZOR!
"Slovenski Dom", št. 86, S. N. P. J.
 priredi dne 21. avgusta t. l.

Veliko Traviško Veselico {Piknik}
 V ATLAS PARKU

Vstopnica 25c. Ženske v spremstvu proste vstopnine. Začetek ob 10 uri dop.

Velika tekma v dirki. Za možke je darilo dragocena ura z verižico, za ženske pa dragocen prstan. Na veseličnem prostoru dobro, moderno kegljišče. Vsaki voz ulične železnice, ki vozi do Elston proge (Elston car), bo pripeljal izletnike do cilja. Atlas park je v bližini Češkega pokopališča. Upajoč, da se Slovenci in Slovenke v Chicagi vdeležijo piknika v največjem številu, kličemo vsem na svidenje na veselici.

MEDNARODNI PIKNIK!

INDUSTRIAL WORKERS OF THE WORLD

priredi dne 21. avgusta 1910 velik mednarodni piknik v

PETERSON'S GROVE
 59 SO. WESTERN AVENUE.

Tam bo ples, petje, govori v petih jezikih in razne zabave v korist delavskemu gibanju v Ameriki.

Vsi slovenski delavci na krov!!

Vstopnice se dobe pri upravnstvu "Proletarca", 1830 So. Center Ave., Chicago, Ill.

Najlepša in najboljša obleka Vas velja najmanj v

Največja izbira klobukov. **LAWDALE CLOTHING HOUSE** **Srajce vseh vrst in cen.**
 S.W. Corner 26th & Central Park Ave.

RUDOLPH LAYER
 LASTNIK

Obleke po mere naša posebnost.

ake rezultate bi morda dosegli tudi v Chicagi, če bi kdo imel čas in preiskal čudeže.

Sramota pa je, da se danes v 20 stoletju vsiljuje srednjeveški švin del v ameriški republiki za resnico.

Listu v podporo.
 St. Louis, Mo. Frank Pintar 25 et. St. Marry, Kans. Ant. Opara, 25 et. Seattle, Wash. A. Werhshig, \$1.50. East Palestine, O. Ivan Čurk, 25 et. Joe Hafner 25 et. Chicago Ill. Anton Anžiček 15 centov.

SODRUGI!

Vsak socialist bi moral naročiti "PROLETARCA," kajti list živi samo od svojih naročnikov.

Vsak socialist bi moral širiti "PROLETARCA," kajti to je prva naloga naše stranke.

Vsak socialist bi moral točno plačati naročnino za "PROLETARCA," ker le na ta način se zamore osigurati napredek naše mu listu.

Sodrug! Naš list je naše najmočnejše orožje! Njegovimo ga! Podpirajmo in širimo ga! Agitirajmo, da bo "PROLETAREC" še večji in močnejši! Delavstvo brez svojega časopisja je kakor življenje brez solnca.

Vrednost življenja.

Mnogo ljudi ceni svoje življenje visoko, dočim se drugi zopet malo brigajo zanj. Mnogo ljudi skrbi zase, živi priprosto ter se izogiba nevarnostim, kolikor mogoče. Drugi pa žive visoko, ter se ne zmenijo za naravne zakone in prostovoljno skrajšujejo svoje življenje. — Naša dolžnost proti nam samim, proti naši družini in narodu je, da si ohranimo telo zdravo in krepko ter da si podaljšamo življenje, ako priprosto živimo. Prvi pogoj za to je, da preprečimo vsako slabost prebavnih organov. Takoj, ko vidimo da ni naš tok tako dober kot je bel prej, takoj rabimo Trinerjevo zdravilno grenko vino, ki je naravno sredstvo, napravljeno iz izbranih želišč in starega vina. — Zelišča zdravijo, vino ojačuje. Rabite ga v boleznih prebavnih organov. V lekarnah. Jos. Triner, 1333—1339 So. Ashland ave., Chicago, Ill.

PRVA SLOVENSKA Vinarna in Gostilna v Kaliforniji,
 kjer se toči dobra vina in importirano pilsensko pivo. Prodaja vina na galone in na drobno.
Ant. Schnabl,
 cor. Trumbull ave. in 26. Str., Chicago, Ill.

Slovenec in Hrvatom priporočam svoje moderno brivnico.
FRANK ZORNJAK,
 1837 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Importiran starokrajski tobak vsake vrste

za cigarete, pipe in žvečenje. Importirane cigare in cigarete. Vse pristno in po zmernih cenah.

VAC. KROUPA,
 1225 W. 18th St. Chicago, Ill.

POZOR! POZOR!

IG. KUŠLIJAN
 GOSTILNICA
 229-1st Ave., Milwaukee, Wis.

Ima najbolje plače in vedno pripravljene priprave, po zmernih cenah. Lokalni in potujoči rojaki—dobrodošli!

Slovenec in Hrvatom!
 namenjamo, da izdelujemo raznovrstne

obleke, po najnovjšem kroju. Unijsko delo; trpečno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, k. epa. daji v delokrog oprave — oblek. Pridite in ogledajte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO.
 UNION CLOTHIERS & TAILORS.
 598 600 BLUE ISLAND AVE.

NE ZAMUDITE

prilike, kedar ste doma ali pa na počitnicah. Dajte fotografirati sebe ali pa družimo. Mogoče je edini slučaj, da ste vsi skupaj. Ne zamudite prilike in zglasite se pri

Wilke

dobropoznanemu fotografu, ki izdeluje vsakovrstne slike: otroke, družine, skupine, ženitve in društvene skupine.

Fotografira tudi zvečer po naročilu.

1438-1440 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.

NA VOGALU 14. PLACE.

TELEFON CANAL 287. USTANOVLJENO 1883.

Izdelujemo obleke po meri po \$20, \$22, \$25.

Prodajemo gotove obleke po \$10, \$12, \$14, \$15.

Imamo veliko zalogo modernih klobukov v najraznovrstnejih bojah.

V zalogi imamo tudi veliko zalogo srajc, krat, jank, spodnjih hlač, opank, i t. d.

Za mnogobrojna naročila se priporoča **JURI MAMEK,**

PRVA HRV. TRGOVINA ZA OBLEKE

1724 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

Zdravljenje mož v 5 dneh

brez nož in bolečin

Varicocele, Hydrocele (RAZŠIRANJE ŽIL)

Ozdravim vsacega, kdor trpi na Varicocele, Stricturi. Dalje ozdravim nalezljivo zastrupenje, živčne nezmožnosti, vodenico in boleznit tločih se možkih.

Ta prilika je dana tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni od tucatov zdravnikov brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s katerim zdravim vapočno.

Za nevspešno zdravljenje ni treba plačati — le za vapočno. Ozdravim pozitivno železočne bolezni, pljučna, na jetrih in ledvicah ne glede kako stara je bolezen.

Tajne možke bolezni zdravim hitro, za stalno in tajno. Živčne onemoglosti, slabost, zguba kreposti, napori, zastrupenje in zguba vode. Pljučna, nadruho, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim s mojo najnovejšo metodo. . . . Ženske bolezni v osadju, beli tok in druge zdravim za stalno. — Zastrupenje in vse druge kožne bolezni kakor prišče, ture, garje, otekline. — Močni tok in druge bolezni. Preišče in svetuje zastoj. Govorimo slovensko.

DR. ZINS, 41 SO. CLARK ST. CHICAGO
 between Randolph and Lake Sts.

Uraduje: od 8 ure zjut. do 8. ure zvečer. V nedeljo: od 9 ure zjut. do 4 ure pop.

ALOIS VANA
 — izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.

1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1405

Sodrug! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radničko Stražo"!

I. STRAUB
 URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill.

Ima večjo zalogo ur, verižic, prstenov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni.

Obiščite ga!

Društvene regalie, kape, prekoramnice, bandera itd.

za slovenska društva najboljše prekrbri

Emil Bachman

1719 So. Centre ave., Chicago, Ill.

I. Jugoslovanskega socialističnega kongresa v Ameriki,

ktei se je vršil dne 3. in 4. julija 1910 v Narodni dvorani, 1802 So. Center Ave., Chicago, Ill.

Predkonferenca.

Prvi jugoslovanski soc. kongres v Ameriki se začel je s predkonferenco, ki se je vršila v soboto večer dne 2. julija v prostorih hr. vatske soc. organizacije, na 1830 So. Center Ave. v Chicagu.

Konferenci je predsedoval sodr. Ivan Masten, zapisnik vodil je pa Stefan Zlodi.

Na tej konferenci se je vzprejel pravilnik za poslovanje kongresa in vodil odbor za pregledanje pooblastil krajevnih delegatov.

Sodrug Jos. Zavertnik in M. Glumac - Jurišić predložita vsak svoj načrt, ki se po večini vjemata, izvzemši v točki, kjer določa, naj se li voli predsednika za dobo celega kongresa ali naj se ga voli za vsako zasedanje posebej in v koliko ima moč jemati komu besedo.

Sodr. J. Zavertnik je zato, da se voli predsednik od seje do seje, ter da se mu prepusti polnomoč jemati komu besedo. Sodr. Glumac - Jurišić pa zavzema stališče, da se voli predsednika za celo dobo kongresa, v slučaju je manjša komu besedo pa da ima odločati kongres.

Debate glede tega vprašanja se udeležo A. Lukešić, Fr. Petrič, B. R. Savič, J. Masten, Stj. Zlodi, V. Šantek in W. Bažant.

Končno se sprejme stališče sodr. M. Glumac - Jurišića. Sprejeti pravilnik se glasi:

1.) Po kongresu izbrani predsednik predsej, zamenjuje ga podpredsednik. Kadar želi predsednik govoriti se ima vpisati v govorniško listo. — Če se kateri govornikov ne drži dnevnega reda, ga zamore predsednik poklicati k redu, v skrajnem slučaju pa predložiti zboru, da se mu vzame beseda.

2.) Za besedo se je oglašati pisмено. Govorniki dobe besedo po vrsti, kakor so prijavljeni.

— Vsi predlogi se predložijo pisмено — izvzemši tiste, ki se stavijo po pravilniku — za ktere se daje beseda izven reda prijavljenega govornika.

3.) K predlogom o zaključanju govorniške liste zamoreta govoriti le eden za in eden proti.

4.) Osebné opazke se zamorejo delati le na koncu razprav.

5.) Poročevalec je odmerjena ena ura za poročilo, četrt ure pa za zaključni govor.

6.) Govoriti zamore vsak govornik le 10 minut. O enem predmetu zamore govoriti največ dvakrat.

7.) Sklepa se z nadpolovicio oddanih glasov. Pri enakih glasovih predlog propade.

8.) Glasovanje o preglogih je javno — z vzdiganjem roke.

9.) Volitve se vodijo tajno.

10.) Glasovanje po imenih zamore zahtevati 7. delegatov.

11.) Gostom soc. organizacij zamore dovoliti kongres besedo.

Odbornikom za pregledanje pooblastil se izvolijo soglasno sodrug Jos. Bratković, A. Lukešić in Pajo Doroški, katerim se tudi naloži, da imajo staviti kongresu predlog, ima li pripravljali odbor na kongresu pravico glasovanja.

PRVA SEJA.

(3. julija ob 9. uri zjutraj.)

I. Otvoritev in konstituiranje kongresa.

Sodr. M. Glumac - Jurišić pozdravi delegat v imenu jugoslov. soc. pripravljalnega odbora za poziv I. Jugosl. soc. kongresa v jedrnatih besedah, s katerimi kliče jugoslovanske zavedne delavce na delo, ki mu ga nudi prvi jugosl. soc. kongres za združenje jugosl. proletariata to stran oceana.

Na predlog B. R. Saviča, predseduje do konstituiranja kongresa sodr. J. Masten.

Odbor za predlaganje pooblastil poroča, da so vsa pooblastila v redu in da je javljenih 21. delegatov in 3. delegatinje.

Na kongresu so torej sledeči:

a) Odbor za sklicanje kongresa:

Demeter Ekonomoff, Milan Glumac - Jurišić, Ivan Molek, Ciro Parezanović, Dušan Popović, Blagoje R. Savič, Josip Zavertnik st. John Petrič in Stefan Zlodi.

b) Delegatje:

Frank Petrič in Mike Kulovec za slov. soc. klub v Chicagu, Ill.

Nace Zlemberger za slov. soc. klub št. 2. v Glencoe, Ohio.

Frank Podboj za slov. soc. klub št. 3. v Coneyaugh, Pa.

Josip Bratković za slov. soc. klub št. 4. v La Salle, Ill.

Helena Zavertnik, za slov. soc. žen. klub št. 9. Chicagu, Ill.

Tomo Bešenić in Blaž Žikić za jugoslov. soc. Udruženje, Allegheny, Pa.

Ivan Masten in Mato Marić za jugoslov. soc. Udruženje, Chicagu, Ill.

Katarina Strahota in Ana Horvat za jugoslov. žensko soc. Udruženje, Chicagu, Ill.

Peter Pichler in Tomo Robesh za jugosl. soc. Udruženje Milwaukee, Wis.

P. Blažeković za jugosl. soc. Udruženje v Clairton, Pa.

Adam Lukešić za jugosl. soc. Udruženje v St. Louis, Mo.

Stefan Blagić za jugosl. soc. Udruženje East Pittsburg, Pa.

Dušan S. Trbović za jugosl. soc. organizacijo, Cleveland, Ohio.

Paja Doroški in Boža Cuculj za jugosl. soc. Udruženje Pullman, Ill.

Kosta Samardžija in Mladen Bogoslavjević za jugosl. soc. Udruženje Chicagu, Ill. (srbski odsek.)

Odbor za pregledanje pooblastil predlaga tudi, da se odboru za poziv kongresa da pravico glasovati le o predlogih, ki jih stavijo delegatje.

Sodrug M. Gumac in Jos. Zavertnik trdit, da bi to ne bilo demokratično.

Po kratki razpravi n debati pa kongres zaključ, da imajo člani pripravljalnega odbora iste pravice kot delegatje in da imajo oni delegatje, ki zastopajo še kako drugo organizacijo (kot n pr. Bl. Žikić iz Allegheny, Pa. ki zastopajo organizacijo v Sharón, Pa.) le po en glas.

Po dokončanju tega preide zbor na volitev predsednika, podpredsednika in tajnikov.

Predsednikom se izvoli soglasno sodr. Tomo Bešenić iz Alleghenije, Pa., podpredsednikom pa sodr. John Petrič iz Chicage.

Tajnikom sta izvoljena soglasno sodrug Ivan Masten (hrv.) in Frank Petrič (slov.) oba iz Chicage, Ill.

Sodrug Tomo Bešenić kot predsednik naglašava važnost kongresa z ozirom na jugoslov. soc. gibanje v Ameriki. Opozarja navzoče, naj bo vsak stvaren pa kratek v debatah, ker le na ta način bode mogoče voditi uspešno delo kongresa.

Nato prečita točke dnevnega reda, ki so bile preje objavljene v "Proletarcu" in "Radnički Straži", in za ktere so glasovale organizacije, ki so poslale svoje delegate na kongres.

Ker je s tem I. točka dnevnega reda izčrpana se preide na drugo točko: II. o poročilu in stanju slovenskih, hrvatskih, srbskih in bugarskih soc. organizacij.

K tej točki poroča za slovensko organizacijo sodr. Frank Petrič. Njegovo poročilo je bilo že priobčeno.

K temu poročilu govori še sodr. M. Glumac - Jurišić, ki zboru pokaže težkoče, ki so jih imeli slovenski sodrug, ko so se morali bojevati proti nekemu gospodu M. Kondu, ki je hotel slov. socialiste izkoriščati. Pravi, da se je treba varovati tacihi ljudi, ki se kažejo na eni strani socialiste, po drugi pa gledajo, da izkoristijo socialiste in delajo v javnosti napačno mnenje o socialističnih naukih. — Poročilo se vzame na znanje.

O hrvatski organizaciji poda daljše poročilo sodrug Tomo Bešenić iz Alleghenije, Pa. Med drugimi se njegovo poročilo glasi:

Izseljevanje hrvatskih delavcev je staro kakih 20 let. Naš narod je bil še nekaj let nazaj prepun-

čen na milost in nemilost raznim špekulantom in je tudi, kakor ostali — špekuliral in pustolovil. Ni bilo delavskega časopisa, ne organizacije, kjer bi se delavci učili spoznavati sedanje izkoriščevalce v malem in velikem.

Hrvatski delavci je bil brez vseh moralnih sredstev v sredi najostrejših korupcije, ki se je dogajala na račun nevednega naroda, največ s pomočjo raznih šifkartaških in drugih meščanskih listov, katerih lastniki so hoteli na način izkoriščanja obogateti.

Leta 1903 še le, ko se je narod na Hrvatskem vzdignil proti Khuenu — se je tudi hrvatski delavec v Ameriki vzdignil proti pustolovcem, ki so na vseh konceih in krajih izsesavali narod in ki so politične odnose v domovini hoteli izkoristiti v svoje sebične namene. Prav ta čas pa se je osnoval v Allegheniji, Pa. socialističen klub, iz katerega se je začel boj proti takozvanim "domoljubom" in "patriotom."

Ta klub je bil sedaj edini na straži. Skliceval je javne shode, tiskal letake in bil povsod na mestu, kjer se je pojavila potreba, da se zavrne meščanske pustolove. Zlasti se je to delalo ob času, ko so bili na potu takozvani predavatelji a la Sirovatka in Tresić-Pavičić. Leta 1905 se je klub razšel, toda že prihodnje leto se je zopet sešel.

Leto pozneje se organizira na južni strani Pittsburga drugi klub ki je pa leta 1908 vsled znane krize propal. Tisto leto so srbski sodrug v New Yorku začeli izdajati list "Radnička Borba."

Kakor je bila potreba velika za tak list, je slednji vsled nesistematičnega dela in razumevanja podjettja v kratkem prenehal izhajati.

Konec leta 1907. se je začelo z agitacijo v Chicagi, in je v kratki dobi dela in agitacije izšel konec leta pol mesečnik "Radnička Straža", ki je pa kmalu začela izhajati kot tednik.

Vsporedno z "Radničko Stražo" so se rodile soc. organizacije. Najpreje v Milwaukee, Kenoshi, St. Louisu, East Pittsburgu itd. Vse te so zdaj pomočnice razširjanju in agitaciji socialističnih naukov, ki so se zajedno odzvale s svojimi delegati na I. jugosl. soc. kongres, katerega delo bo — združiti vse jugoslovanske socialiste v jugoslovansko soc. zvezo.

Sodrug M. Glumac se spominja "Proletarca", ki je bil prvotno na razpolago tudi hrvatskim sodrugom. — Pojasnujeta na Bešenićevo poročilo glede "Radničke Borbe," sodrug D. Popović in B. R. Savič.

(Dalje sledi.)

Stebri družbe.

"Kaj bo z menoj?" vpraša zamišljeno, kakor sama sebe.

Valon je gledal pred se na tla in molčal.

Božena je obstala pred njim. Vsakovrstne misli so ji švigale po glavi. Ona je še mlada, lepa, močna, on pa Želja povzpeta še višje, pomnožiti svoje sile ter si še bolj utrditi eksistenco jo je prevladala. Trpeče hrepenenje in neodločnost, pomešana z veselimi občutki, ji je pretresala prsa.

"Napravimo zadnje hudo delstvo!" reče naposled on. Njegov obraz je imel zopet oni strogi in odločni izraz, ki je tolikrat zmagal na govorniškem odru parlamenta.

"Ohrani me v dobrem spominu in ne zgražaj se nad menoj," nadaljuje z zgrbanim čelom gledoč v tla. V grlu ga je dušil zatajeni jok — usmiljenje nad samim seboj. "Ti veš, da nimam nič, kar bi ti mogel podariti v slovo. Vse je šlo sproti iz rok v usta. Le nekaj malega imam — malenkost. To si vzemi!" Obrnil se je v zid.

Ona je niknila z glavo. "Ti me zapuščaš brez vsega!" odvrne je zovito in oči se ji razsvetle od srda. "Vzel si mi vse . . . sedaj pa . . ."

"Ti si mi vzela vse! Tvoj suženj sem bil, tvoj . . ."

Obrnila se je naglo proč. "Lep kavalir!" je šepnila, da jo je slišal.

"Napravimo zadnje hudo delstvo!" ponovi. Stari njegov ponos se je zbudil in podvojil. "Prinesti ti hočem iz družbene blaginje 6.

sočakov. O kam si zašel Valon!"

Skočila je k njemu in obstala korak pred njim. "Vedela sem, da si značaj," vzdihne, nagne glavo in sklene roki. Valon je postal zmeden, sedel je na zofo in zopet vstal, dvakrat se je pričel napravljati in si nadel rokavice. Stopil je k njej in jo poljubil. — Ni zdržal. Obraz, ta kameniti birokratski obraz, se je zmečkal in solze so se mu vilele kakor večeraj.

"Ti si strahopetnež," šepne Božena gladeča ga po trdih laseh. "To nisem," reče on in se oddaljil. Božena mu je sledila, oddaljena za korak. Ko je prijel za medeno kljuko, se mu je roka komaj vidno tresla.

"Zakaj se ti trese roka?" ga vpraša dvomno ona.

Nasmehnil se je žalostno, "Sedaj se tam doli bijejo zame!" Stari ponos mu je šinil v glavo. "Jedo in pijo zame in v moje prokletstvo. Ali jaz sem Makso Valon! Nobeden moje rodovine še ni umrl mirne smrti v postelji — in jaz!" nadaljeval je glasno, zroč v njene oči in obledelo lice.

"Mi smo slabi, toda jaz nisem. Kako mal je prostor, ki ga zavzemam v neskončnosti! Kako velik je čas, ko me ni bilo in kako bo velik, ko me ne bo! Majhen kos materije. Eno in isto, ali so te kosti Valon ali salata!" V grlu ga je dušilo. Obup se ga je polasčal, obup pred smrtjo. Bojazen pred smrtjo, samozavest in ljubezen do življenja mu je trgala prsa. Še nikdar ni govoril tako, sedaj je izganjal ljubezen do življenja, do katerega nima več pravice.

"Kako malenkostno je to, radi česar govorim! Organizator — malenkost!" Govoril mu je neki glas. Slabosti so ga obhajale, roka se mu je počela zelo tresi.

"Roka se ti trese," de je zopet ona, stoječa kakor kip pred njim. Ta zastrupljena in pokvarjena kepa mesa ga je vrgla v propad, iz katerega ni zhotela. Ta hip ga je prevzelo sovraštvo do nje, radi katere je uničen.

"Izvršimo zadnje hudo delstvo!" šušlelo mu je v ušesih. Naglo je odprl vrata ter izginil. Kakor divja je planila ona k vratom, ne da bi jih odprla. Čula je, kako silno trdo je stopal po kamenitih stopnicah in glasno ihtel. Vsleda se je na stol in hitela misliti . . .

Tisti večer je hodila po ulicah par sto broječa truma mladih ljudi z godbo na čelu. Valon je zmagal.

"Živel Valon!" so se ponavljali navdušeni klicji, prevpijoči godbo. "Proč z obrekovalci!"

V.

Valon je odšel od Božene naravnost v pisarno. Tam se je onemogel zgrudil na stol in pričel plakati, kakor majhen otrok. Po glavi pa so mu vršele divje misli in ga napravljale telesno in duševno trudnega. Življenje mu je nudilo toliko ugodnosti in on se mora odreči vsemu. Neko neprijetno, mehko čuvstvo se je razlilo po vsem njegovem telesu. A delal se je trdnega; popoldne je hotel skleniti svoje življenje, da si je v njegovi notranjosti kričalo in vpilo . . .

Naposled je vstal in pričel hoditi po sobi gor in dol. Začel je treznejše razmišljati o vsem tem in segel je daleč v svoje življenje nazaj. Čutil je svoj greh, a spoznat ga razločno ni mogel več. Že dolgo, dolgo ga je smatral za nekaj naravnega in potrebnega.

Odogojen v veliki družbi, je dobro poznal vse napake svoje okolice in se je trudil, da se jih ubrani. Zato je hotel pred vsem biti pošten in pravičen in je smatral to za predpogoj svojega življenja. Spočetka se je po končanih študijah posvetil odvetništvu ter je hotel na ta način koristiti družbi.

Držeč se strogo zakonov, pa je kmalo spoznal, da prihaja sam s seboj v nasprotje. Ko je zastopal svoje klijente in zahteval razsodbe v duhu zakona, se mu je mnogokrat nrlina misel, če je to njegovo delovanje koristno in pravično; na podlagi zakonov je zahteval obsodbo svojega zastopnika, dasi je bil mnogokrat prepričan o njegovi nedolžnosti in je vedel, da je sodišče ugodilo zahtevam samo zaradi formalnosti, katero je on kot advokat varoval. Začetoma je obsojal sam sebe in skušal je priti tem protislovjem do dna ter jih proučiti. A še

preden je to mogel storiti, se je ustrašil zmede in nejasnosti, ki jo je našel v svoji duši in svoji okolici. Zato si je dovolil malo — laž. Opravičeval je svoja dejanja na ta način, da je povzdignil zakon in postavil na prestol pravice in resnice. S tem pa se je odrekel pravici do lastnega prepričanja. To ga je opravičevalo samo na zunaj. V njegovi notranjosti pa je rasla nezadovoljnost. Neprestano je čutil, d aga njegova razlaga ni privedla do onega, česar je pričakoval: do miru in zadovoljnosti. Vsled tega je zanemarjal svoj odvetniški posel in se pečal s politiko ter je bil izvoljen v parlament. Njegova prvotna laž se je sedaj razširjala; sedaj je kot poslanec videl še mnogo več nerednosti in nepravilnosti. Nekdanji Valon se je počasi in neopazno umikal novemu. Tedaj ni več mislil na pravično in pošteno in resnično, temveč samo na to, da se upraviči za svoja dejanja samemu sebi. Ni več iskal resnice temveč jo je le pokrival s čimer si bodi. Povzdiga njegove osebe do uglednega politika in časti, ki so zvezane s tem, so ugajale nižjim lastnostim njegove narave. Veselil se je svoje veljave pri nekaterih ljudeh in kmalo je samogledal na to, kako je povečati. (Dalje prihodnjič.)

FRANK UDOVIČ,

EKSPRESMAN

1343 W. 18th Street

pri Blue Island Ave.

CHICAGO, ILLINOIS

Prevaža pohištvo, premog, drva in drugo. Oglasite se pri njem.

Oddaljeni rojaki naj pišejo do pisnico.

Gostilna pri Blažu.

1832 So. Center Ave.,

CHICAGO, ILL.

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah prve vrste. — Unijske smodke in druga različna pijača — prima — ki spada v gostilniško obrt.

MODERNO KEGLJIŠČE!

Blaž Kaltineger.

Vse pritožbe

glede uredništva in upravnistva naj se pošiljajo direktno predsedniku "Jugoslov. del. tisk. družbe" Franku Podlipcu, 604 N. Curtis, Chicagu, Ill.

POZOR! POZOR!

JOHN HROVAT,

Hrvatsko-slovenski brivec se priporoča jugoslovonom za mnogobrojen obisk.

Brivnica prvega razreda.

1707 S. Center ave. CHICAGO.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Urađuje od 8—11 predpoldno in od 6—9 zvečer.

1842 So. Ashland Ave.

Tel. Canal 476 (Chicago, Ill.)

LOUIS RABSEL

moderno urejen salun

NA 113 MILWAUKEE AVE., KENOSHA, WIS.

Telefon 1199.

Angleščina brez učitelja! Slovensko Angleška Slovnica, Tolmač in Angl. Slov. Slovar stane samo \$1.00, in je dobiti pri

V. J. KUBELKA,

538 W. 145 St., New York, N. Y.

Pišite po cenik knjigi!

Najboljše in najfinejše obleke so po nizki ceni na prodaj pri H. SCHWARTZ,

16—18 N. Halsted St., Chicago.

Velika zaloga klobukov, čepic, čevljev, perila in kovečkov. Kdor kupi za pet dolarjev, dobi darilo.

DR. RICHTER'S "PAIN-EXPELLER"

Kaj ti koristijo močne mišice, če trpiš na revmatizmu.

PAIN-EXPELLER

dobro vdrgnjen, ti takoj olajša bolečino in odstrani njih vzroke.

Po 25c in 50c v vseh lekarnah

F. Ad. Richter & Co., 215 Pearl St., NEW YORK

Pazite na varstveno znamko s sidrom.

JOS. PREZEL,

Slovenska Grocerija.

1932 West 22nd Street,

med Robey in Lincoln ul.

VOZI NA DOM.

ROJAKI v Waukeganu!

Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,

714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

Joseph Kratky,

1645 W. 21st Pl., Chicagu, Ill.

Izdela vatec najfinejših cigai vsake vrste.

Na debelo in drobno.

Sodrug! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radničko Stražo," edini hrvatski socijalistični list v Ameriki. Naročnina \$2. na leto. Naslov: 1209 W. 18 Str. Chicagu, Ill.

POZOR! SLOVENCI! POZOR!

SALOON

s modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nisko ceno.

Postrežba točna in izborna.

Vsem Slovincem in drugim Slovanom se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR,

1625 So. Centre Ave. Chicago

POZOR!

Podpisani naznanjam rojakom v Chicagi in okolici, da sem odprl novi saloon na 825 Blue Island Ave. Točim dobro pivo, vino in dobro visko. Se priporoča

John Mladić